

SELETUSKIRI

regionaal- ja põllumajandusministri määruse „Maaeluministri ja regionaalministri määruste muutmine seoses sotsiaalse tingimuslikkuse rakendamisega“ eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

Määrus kehtestatakse Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 15 lõike 2 ja § 24 lõike 1 alusel.

Määrusega muudetakse järgmisi maaeluministri ja regionaalministri määrusi:

- 1) maaeluministri 21. detsembri 2022. a määrust nr 71 „Otsetoetuste saamise üldised nõuded, põhisissetuleku toetus, ümberjaotav toetus ja noore põllumajandustootja toetus“;
- 2) maaeluministri 21. detsembri 2022. a määrust nr 75 „Perioodi 2023–2027 keskkonnasõbraliku majandamise toetus“;
- 3) regionaalministri 10. juuli 2023. a määrust nr 41 „Perioodi 2023–2027 kohalikku sorti taime kasvatamise toetus“;
- 4) maaeluministri 23. detsembri 2022. a määrust nr 84 „Perioodi 2023–2027 loomade heaolu toetus“;
- 5) maaeluministri 23. detsembri 2022. a määrust nr 77 „Perioodi 2023–2027 loomade tervist edendavate kõrgemate majandamisnõuete toetus“;
- 6) maaeluministri 23. detsembri 2022. a määrust nr 81 „Perioodi 2023–2027 mahepõllumajandusliku taimekasvatuse toetus ja mahepõllumajandusliku loomakasvatuse toetus“;
- 7) maaeluministri 21. detsembri 2022. a määrust nr 76 „Perioodi 2023–2027 mesilaste korjeala toetus“;
- 8) maaeluministri 23. detsembri 2022. a määrust nr 78 „Perioodi 2023–2027 Natura 2000 erametsades elurikkuse soodustamise toetus“;
- 9) maaeluministri 23. detsembri 2022. a määrust nr 82 „Perioodi 2023–2027 ohustatud tõugu looma pidamise toetus“;
- 10) maaeluministri 27. detsembri 2022. a määrust nr 88 „Perioodi 2023–2027 pinnavee kaitse toetus“;
- 11) regionaalministri 21. detsembri 2023. a määrust nr 110 „Perioodi 2023–2027 põhjavee kaitse alal asuva väärtusliku püsirohumaa kaitse toetus“;
- 12) maaeluministri 27. detsembri 2022. a määrust nr 87 „Perioodi 2023–2027 põhjavee kaitse toetus“;
- 13) maaeluministri 23. detsembri 2022. a määrust nr 79 „Perioodi 2023–2027 pärandniidu hooldamise toetus“;
- 14) regionaalministri 18. detsembri 2023. a määrust nr 102 „Perioodi 2023–2027 turvas- ja erodeeritud mullaga väärtusliku püsirohumaa kaitse toetus“;
- 15) maaeluministri 27. detsembri 2022. a määrust nr 86 „Perioodi 2023–2027 turvas- ja erodeeritud mulla kaitse toetus“;
- 16) regionaalministri 18. detsembri 2023. a määrust nr 103 „Perioodi 2023–2027 väärtusliku püsirohumaa säilitamise toetus“;
- 17) maaeluministri 23. detsembri 2022. a määrust nr 80 „Perioodi 2023–2027 ökoalade toetus“;
- 18) maaeluministri 23. detsembri 2022. a määrust nr 83 „Perioodi 2023–2027 ökosüsteemiteenuste säilitamise toetus“;
- 19) maaeluministri 21. detsembri 2022. a määrust nr 73 „Piimalehma, ammalehma ning ute ja kitse kasvatamise otsetoetus“;
- 20) maaeluministri 21. detsembri 2022. a määrust nr 72 „Tera- ja kaunvilja kasvatamise otsetoetus, puu- ja köögivilja ning marjakultuuride kasvatamise otsetoetus ning seemnekartuli kasvatamise otsetoetus“.

Eespool nimetatud määrustes kavandatud muudatused tehakse tulenevalt sotsiaalse tingimuslikkuse süsteemi rakendumisest alates 1. jaanuarist 2025.

Määruse eelnõu ja seletuskirja koostasid Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi põllumajanduskeskkonnapoliitika osakonna otsetoetuste valdkonna nõunikud Veronika Vallner-Kranich (625 6253, veronika.vallner-kranich@agri.ee) ja Birgit Pai (5689 0596, birgit.pai@agri.ee) ning sama osakonna peaspetsialistid Ragni Koitmaa (625 6253, ragni.koitmaa@agri.ee) ja Siim Suure (5647 4914, siim.suure@agri.ee), põllumajanduskeskkonnapoliitika osakonna põllumajanduskeskkonna valdkonna nõunikud Reelika Päädam (625 6267, reelika.paadam@agri.ee) ja Mae Alviste (625 6121, mae.alviste@agri.ee), taimetervise osakonna mahepõllumajanduse valdkonna juht Marika Ruberg (625 6537, marika.ruberg@agri.ee), toiduohutuseosakonna loomatervis ja -heaolu valdkonna nõunik Ülle Pau (5684 8244, ylle.pau@agri.ee) ja maapoliitika ja riigivara osakonna maaparanduse ja maakasutuse valdkonna peaspetsialist Kristine Hindriks (625 6187, kristine.hindriks@agri.ee). Juriidilise ekspertiisi määruse eelnõule on teinud Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi õigusosakonna nõunik Ketlyn Roze (625 6127, ketlyn.roze@agri.ee). Keeleliselt toimetas eelnõu Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi õigusosakonna peaspetsialist Laura Ojava (625 6523, laura.ojava@agri.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Määruse eelnõu (edaspidi *eelnõu*) koosneb 21 paragrahvist.

Eelnõu §-dega 1–20 lisatakse eespool nimetatud maaeluministri ja regionaalministri määrustesse sarnase sisuga sätted, mille sisu seisneb sotsiaalse tingimuslikkuse süsteemi rakendumises 1. jaanuarist 2025.

Sotsiaalne tingimuslikkus seab Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika pindala- ja loomapõhiste toetuste saamise tingimuseks lisaks seni kehtestatud nõuetele teatud töö- ja tööhõivetingimustega seatud nõuete ja tööandja kohustuste järgimise. Sotsiaalse tingimuslikkuse nõuete puhul ei ole tegemist uute või täiendavate töö- ja tööhõivetingimustega seotud nõuete ning tööandja kohustuste kehtestamisega ega uue kontrollisüsteemi loomisega. Tegemist on oma olemuselt vaid põllumajandustoetuste sidumisega Eestis kehtivate asjakohaste õigusaktidega (näiteks töölepingu seadus, töötervishoiu ja tööohutuse seadus). Kõiki töö- ja tööhõivetingimustega seotud nõudeid ning tööandja kohustusi, mis on ka sotsiaalse tingimuslikkuse nõuded, on kontrollitud tavapärase kontrolli käigus ka varem.

Muudatused on täpsemalt seotud maaeluministri 21. detsembri 2022. a määruse nr 68 „Maa heas põllumajandus ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded ning kohustuslikud majandamisnõuded“ (edaspidi *määrus nr 68*) pealkirja muutmisega ning selles määruses sotsiaalse tingimuslikkuse nõuete lisas 4 esitamisega. Määruse nr 68 uueks pealkirjaks on „Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded, kohustuslikud majandamisnõuded ning töö- ja tööhõivetingimustega seotud nõuded ja tööandja kohustused“. Tulenevalt eeltoodule on vajalik määrustes muuta määruse nr 68 pealkirja ja sätestada lisaks tingimuslikkuse nõuete täitmise kohustusele ka sotsiaalsele tingimuslikkuse nõuete täitmise kohustus, seetõttu on peatükkide pealkirja sisse toodud ka sotsiaalne tingimuslikkus ja täiendatud määrust sotsiaalse tingimuslikkuse paragrahviga. Taotleja, taotluse ja toetatava tegevuse kontrollimise paragrahvidesse lisatakse viide selle kohta, et sotsiaalse tingimuslikkuse nõudeid kontrollib määruses nr 68 sätestatud asutus, milleks on Tööinspeksioon.

Eelnõu § 21 kohaselt jõustub määrus 1. jaanuaril 2025. aastal, sest sotsiaalse tingimuslikkuse nõudeid tuleb täitma hakata alates 1. jaanuarist 2025.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu väljatöötamisel on võetud aluseks järgmised õigusaktid:

- 1) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/2115, millega kehtestatakse liikmesriikide koostatavate Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondist (EAGF) ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) rahastatavate ühise põllumajanduspoliitika strateegiakavade (ÜPP strateegiakavad) toetamise reeglid ning tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 1305/2013 ja (EL) nr 1307/2013 (ELT L 435, 06.12.2021, lk 1–186);
- 2) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/2116, mis käsitleb ühise põllumajanduspoliitika rahastamist, haldamist ja seiret ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1306/2013 (ELT L 435, 06.12.2021, lk 187–261);
- 3) Komisjoni delegeeritud määrus (EL) 2022/1172, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2021/2116 ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi osas ühises põllumajanduspoliitikas ning tingimuslikkusega seotud halduskaristuste kohaldamise ja arvutamise osas (ELT L 183, 08.07.2022, lk 12–22);
- 4) Komisjoni rakendusmäärus (EL) 2022/1173, millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2116 kohaldamise eeskirjad ühise põllumajanduspoliitika ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi kohta (ELT L 183, 08.07.2022, lk 23–34);
- 5) Komisjoni delegeeritud määrus (EL) nr 2022/126, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2021/2115 täiendavate nõuetega teatavatele sekkumisviisidele, mille liikmesriigid määravad kindlaks kõnealuse määruse kohastes ajavahemikuks 2023–2027 ette nähtud ÜPP strateegiakavades, ning eeskirjadega, milles käsitletakse maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise (HPK) 1. standardi kohast suhtarvu (ELT L 20, 31.1.2022, lk 52–94).

4. Määruse mõjud

Eelnõu rakendamine ei too kaasa olulist mõju majandusele, elu- ja looduskeskkonnale, julgeolekule, regionaalarengule ja riigi ning kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele.

Sotsiaalse tingimuslikkuse süsteemi nõuded põhinevad kolmel direktiivil¹:
direktiiv (EL) 2019/1152 – läbipaistvad ja prognoositavad töötingimused;
direktiiv 89/391/EMÜ – meetmed, millega soodustatakse töötajate tervise ja ohutuse parandamist;
direktiiv 2009/104/EÜ – töötajate töövahendite kasutamisele esitatavad ohutuse ja tervishoiu miinimumnõuded.

Kuna sotsiaalse tingimuslikkuse süsteemi kohaldatakse Euroopa Liidu finantshuvide kaitseks ja eelnimetatud direktiivid on üle võetud Eesti õigussüsteemi, siis toob süsteemi rakendamine kaasa teatava mõju Europa Liidu ühise põllumajanduspoliitika pindala- ja loomapõhiste toetuste taotlejatele, kui rikutakse sotsiaalse tingimuslikkuse süsteemiga hõlmatud nõudeid.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Muudatuse puhul, millega edaspidi hakatakse rakendada sotsiaalset tingimuslikkust, on Tööinspeksioon PRIA-le edastatavate andmete kokku kogumiseks, analüüsimiseks ja nende PRIA-ga vahetamiseks kavandanud ühe analüütiku koha, mille suuruseks Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium arvestanud 50 000 eurot aastas alates 2025. aastast (töötasu ja eelduslikud majanduskulud). PRIA-l kaasneb sotsiaalse tingimuslikkuse süsteemi rakendamisega rahaline kulu IT arenduseteks (hetkel on selle kuluga seotud arutelud alles pooleli).

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2019/1152 läbipaistvate ja prognoositavate töötingimuste kohta Euroopa Liidus (ELT L 186, 11.7.2019, lk 105–121); Nõukogu direktiiv 89/391/EMÜ töötajate tervishoiu ja tööohutuse parandamist soodustavate meetmete kehtestamise kohta (EÜT L 183, 29.6.1989, lk 1–8); Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/104/EÜ töötajate poolt tööl kasutatavatele töövahenditele esitatavate ohutuse ja tervishoiu miinimumnõuete kohta (teine üksikdirektiiv direktiivi 89/391/EMÜ artikli 16 lõike 1 tähenduses) (ELT L 260, 3.10.2009, lk 5–19).

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub 1. jaanuaril 2025. a.

7. Eelnõu koostöölastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse eelnõude infosüsteemi EIS kaudu koostöölastamiseks Rahandusministeeriumile ja Kliimaministeeriumile ning arvamuse avaldamiseks PRIAle ja Tööinspeksioonile.